

8. Реутська О. Особливості розвитку професійної мотивації у студентів педагогічного ВНЗ / О. Реутська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnpu_psykhol/2011_38/19.html
9. Туріщева Л.В. Робота шкільного психолога з педагогічним колективом / Л.В. Туріщева . – Х.: Вид група «Основа», 2009. – 112с.

В основе нашего исследования лежит попытка проанализировать проблему профессионального становления будущих педагогов, а также исследовать один из важных аспектов становления педагогов - мотивацией, ее ролью и местом в структуре личности и в процессе профессионального становления будущих педагогов. А также проанализированы результаты проведенного диагностического исследования, где отражены основные проблемы профессионального становления личности учителя, основные факторы влияющие на процесс профессионального становления будущих педагогов, а также раскрыты мотивационные компоненты, которые двигают личностью в процессе профессионального становления, и проанализированы мотивационную структуру личности учителя.

Ключевые слова: профессиональное становление, мотив, мотивация, формирование мотивации, мотивационная сфера, проблема профессионального становления, условия, педагог.

This study is an attempt to analyze the issue of professional development of future teachers and to investigate one of the important aspects of pedagogical formation – motivation, its role and place within the structure of personality as well as in the process of professional development of future teachers. Apart from that, the results of the conducted diagnostic survey have been analyzed; the findings demonstrate the main problems of professional formation of the teacher's personality as well as the major factors influencing the process of professional formation of future teachers, thus, motivational components that drive a person in the process of professional development have been discovered and the motivational structure of the teacher's personality has been analyzed.

To implement our study, we used the following techniques that have identified the main reasons that drive the individual student in the professional development.

Thus, according to the survey of students found in high enough motivation for learning and professional motivation to the profession. This may indicate an internal desire of students to take up this profession. Some respondents found not very harmonious motivational structure that could adversely affect future professional activities. Also, further analysis showed that the different categories surveyed groups, appear low rates for pedagogical orientation. Comparative analysis of interpersonal relationships and personal characteristics of the students found that in some of them there are some negative trends in the manifestation of personality characteristics and development of interpersonal relationships in learning and professional development.

Key words: professional development, motive, motivation, formation of motivation, motivational sphere, the issue of professional formation, conditions, teacher.

УДК159.923.2:378.036-057.875

Іванова Вікторія Вікторівна
кандидат психологічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Стаття присвячена вивченню психологічних умов розвитку творчої конкурентоспроможної особистості студента вузу. Визначена актуальність проблеми дослідження, уточнена і конкретизована психологічна сутність понять «конкуренція», «конкурентоспроможна особистість» і «креативність»; виявлені інтегральні характеристики конкурентоспроможної особистості, зокрема: високий рівень працездатності; прагнення до якісного кінцевого результату; стресостійкість, здатність долати труднощі; творче ставлення до справ, праці; прагнення до професійного самовдосконалення; здатність до прийняття відповідальних, часом ризикованих рішень; комунікабельність, спроможність до кооперації, співробітництва, співтворчості; здатність до швидкого освоєння нової справи; спроможність до самоосвіти, самореалізації, саморозвитку.

В статті виділено основні психологічні умови і чинники, що визначають ефективність творчого розвитку конкурентоспроможної особистості студента в освітньому процесі вузу. Найбільш важливими психологічними умовами розвитку креативності студентів є: різноманітна творча активність в мотиваційному, емоційному, когнітивному, комунікативному, діяльній та духовно-моральному аспектах з урахуванням психологічних особливостей юнацького віку; творче розвиваюче середовище; спрямованість програми на розвиток цілісної, конкурентоспроможної, творчої особистості студента.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможна особистість, креативність, творча особистість.

Українська державна освіта надає можливість отримання ґрунтовних знань. Однак, багато навчальних закладів (будь то школа, коледж, технікум або вуз) не приділяють достатньої уваги навчанню молодих людей мистецтву виживати в сучасних умовах, формування вміння правильно «подати себе», свої таланти, здібності

та навички на ринку праці. Загальна проблема нашого студентства, за оцінками вітчизняних і зарубіжних роботодавців, відсутність здатності до конкуренції. У процесі навчання в освітній установі, молоді люди стурбовані, насамперед, кількістю отриманих балів, оцінкою на іспиті, успішним захистом курсового або дипломного проекту. За роки навчання у вузі необхідно підвести студентів до розуміння того, що тільки їх безперервне самовдосконалення, як в особистісній, так і в професійній сфері гарантує їх успішну реалізацію в житті.

Постановка проблеми. Конкурентна ситуація, яка склалася на ринку праці висуває нові вимоги до особистісних якостей молодих фахівців, вимагаючи від них проявів креативності та творчого ставлення до справи. Видатний піаніст Г. Нейгауз говорив, що геніїв і таланти створити не можна, але можна створювати культуру, і чим вона ширша і демократичніша, тим легше виростають таланти і генії [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні характеристики особистості, що входять в поняття конкурентоспроможності розглядаються в роботах зарубіжних вчених А. Адлера, М. Джеймса, Д. Джонгвард, Д. Максвелла, А. Маслоу, Ф. Перла, К. Роджерса, В. Франкла. Це такі складові, як самоактуалізація, асертивність (самостверджувальна поведінка), смисложиттєві орієнтації, творчий потенціал, стратегія виграшу, здатність до самоствердження і самонавчання.

Психологи і педагоги дотримуються думки, що генетично в кожному індивідуумі закладена здатність до творчої діяльності. Більш того, можна стверджувати, що всі люди спочатку володіють якимись творчими задатками. Але з віком ця безцінна якість багатьма втрачається. Природно, не всі від природи однаково талановиті, а тим більше геніальні. Але можна і потрібно тренувати власний творчий дар, власну креативність. Для цього можна скористатися спеціальними техніками типу ТРИЗ, синергетики, «мозкового штурму», «шести капелюхів», медитацією, гумором і будь-якими позитивними емоціями, а також організацією середовища, стимулюючого творчість і креативність.

Мета статті полягає у виявленні психологічних умов розвитку творчої конкурентоспроможної особистості студента вузу.

Результати дослідження. Виховання, вплив факторів середовища, здатні посприяти на потужне прискорення процесу розкриття творчих задатків, що таяться в людині, або загальмувати його. Згідно А. Маслоу, завдання полягає в тому, щоб виховати по суті новий тип людини, яка б не відчувала себе втраченою в мінливому світі, людини, яку зміни надихали б, людини, здатної до імпровізації, впевненої, мужньої і сильної людини, яка б могла з честю і з радістю зустріти несподівану, нову для неї ситуацію [6]. Саме тому сучасні психологи, зокрема В.А.Журавльов, вважають, що «необхідно навчати методам креативного менеджменту і креативного мислення студентів і фахівців, а також формувати у дітей в середній школі та дошкільних установах креативне мислення, тобто здатність шляхом синтезу різнорідних елементів

формувані нові значущі форми [4].

На сьогодні фраза «Хто володіє інформацією - володіє світом», є вельми актуальною. Адже, сучасній людині, щоб бути затребуваною на ринку праці, необхідно мати солідний багаж знань. Нині роботодавцям потрібен співробітник, як правило, з вищою професійною освітою, який має досвід роботи з даного профілю, знає одну і більше іноземну мову. А вже про комп'ютерну грамотність мови навіть не йде, маючи на увазі, що нею на базовому рівні (Microsoft Office, Word, Excel, і т.п.) володіють всі претенденти на більш-менш пристойні вакантні посади. Але і цього мало. Істотною відмінністю сучасної епохи є надлишок інформації, на підставі якої професіоналові доводиться приймати рішення. Як показало дослідження факультету інформаційного менеджменту та систем Каліфорнійського університету в Берклі, в 2002 році населення земної кулі отримало і відправило 400 тис. терабайт інформації по електронній пошті. Якщо за одиницю виміру взяти Бібліотеку конгресу США, то вийде, що обсяг цієї інформації дорівнює приблизно 40 тис. таких бібліотек [5].

Таким чином, працівник за допомогою сучасних технологій отримує в своє розпорядження таку величезну кількість різноманітних даних, через що прийняти рішення стає ще важче, ніж раніше, тому що обсяг інформації іноді буває такий великий, що її сенс просто втрачається. У такій ситуації процес прийняття рішення ґрунтується не на лінійному, логічному, а на творчому, багатоваріантному мисленні та інтуїції. Тому на ринку праці потрібні співробітники, які вміють нестандартно мислити, знаходити незаявлені шляхи і генерувати нестандартні ідеї, креативні.

Нам потрібна не взагалі конкурентоспроможна особистість, а особистість, чия конкурентоспроможність досягається цивілізованими методами і засобами. І це можливо лише за умови виховання в підростаючого покоління високого рівня моральної культури, цивілізованих правил ведення конкурентної боротьби. Подейкують спортсмени, важлива як перемога, так і чесна спортивна боротьба й рівна конкуренція, що призводить до перемоги. Ось і на ринку праці особистість повинна сягати високого професіоналізму й на цій основі високої конкурентоспроможності, але за умови її одночасно високої духовно-моральної культури.

Конкурентоспроможна особистість, як показали спеціальні дослідження, це не одна риса, а інтегральна характеристика, куди входять такі властивості й особливості особистості:

- 1) високий рівень працездатності;
- 2) прагнення до якісного кінцевого результату;
- 3) стресостійкість, здатність долати труднощі;
- 4) творче ставлення до справ, праці;
- 5) прагнення професійному самовдосконаленню;
- 6) здатність до прийняття відповідальних, часом ризикованих рішень;
- 7) комунікабельність, спроможність до кооперації, співробітництва, співтворчості;
- 8) здатність до швидкого освоєння нової справи;
- 9) спроможність до самоосвіти, самореалізації, саморозвитку. [1]

Щоб успішно конкурувати в сучасному світі, необхідно постійно знаходити щось нове, оригінальне, самому мінятися, творити. Спочатку така властивість як креативність вимагалася від творчих професій: художників, музикантів, письменників, артистів. Але на сьогоднішньому етапі розвитку суспільства креативність стала розглядатися як одна з основних якостей успішної в професійній сфері людини. Бути творчою особистістю повинен і менеджер, і програміст, і фахівці інших професій, а вже про керівників різних сфер, зокрема в освіті, і говорити не доводиться.

Роботодавці вимагають від претендентів на вакантні місця крім високого професіоналізму і наявності у фахівця такої якості як креативність [3]. Більшість японських і західних фірм використовують в своїй роботі прийоми креативного менеджменту. На сьогоднішній день саме він є найважливішим фактором стрімкого інноваційного розвитку не тільки окремих підприємств і галузей, але і цілих країн і регіонів. У наш час застосовувати і розвивати методи креативного мислення, щоб підвищити ефективність і прискорити інноваційні процеси в різних галузях економіки, освіти, політики є не примхою, а жорсткою необхідністю.

Креативність - це властивість, яка допомагає людині приймати ефективні рішення у величезному морі різноманітної інформації, що надходить до неї, або, навпаки, в ситуаціях інформаційного вакууму, воно сприяє генерації незвичайних ідей, прийняття нетрадиційних схем вирішення проблем.

Студентський вік (17-25 р.) - час професійної підготовки, час інтенсивного становлення ціннісно-сислової сфери, зміцнення процесу особистісного та професійного самовизначення, пошуку власної значущості, шляхів самореалізації та визначення свого місця в обраній професії, час реалізації молодою людиною своєї індивідуальності. Але, щоб пред'явити свою індивідуальність, її ще необхідно створити. Всі вчинки людини обумовлюються власною концепцією свого «Я». У цей віковий період провідним видом діяльності є навчально-професійна діяльність (О.М. Леонтьєв, Д. Б. Ельконін). Професійне самовизначення в юності впливає на подальший перебіг усього життя людини, так як співвідноситься не тільки з її трудовою діяльністю, а й з її подальшим матеріальним станом, можливістю мати сім'ю, гармонією в психологічному плані, самореалізацією, самооцінкою і самосвідомістю.

Можливість розкриття і прояву здібностей людини, її креативності, залежить від того, чи знає індивідуум свої слабкі і сильні сторони, як він оцінює свій внутрішній потенціал. Відомо, що домагається успіху та людина, яка знає, використовує і розвиває свої здібності, а не та, яка просто володіє ними, не докладаючи зусиль до їх розвитку. Молодість - це той вік, коли людина, шляхом розвитку самосвідомості, самовдосконалення, відкриває і стверджує унікальне «Я». З'являється відчуття неповторності, індивідуальності, і, як наслідок, зростає інтерес до свого внутрішнього світу, а так само до різних засобів його вираження. Це спостерігається, як в зовнішніх атрибутах - одяг, поведінка, особлива мова, так і у внутрішніх -

тяга до прекрасного, до творчості. Наприклад, багато молодих людей, пишуть вірші.

Основним фактором, що впливає на прояв і розвиток креативності молоді, є вплив соціуму, в першу чергу світу дорослих - батьків, близьких людей, педагогів, наставників. Як правило, дорослі мають якийсь образ «ідеального студента», який вони хотіли б сформувати. Цей фантом найчастіше має риси малоініціативної особистості: беззаперечним послухом, виконанням доручень, без аналізу їх правильності і розумності, прийняття якихось стандартів в поведінці, одязі, зовнішності, слідування традиціям і догмам старшого покоління. Але креативність, творче ставлення до справи, веде до протиставлення власної думки оточуючих, передбачає ризиковану поведінку, непокору правилам, подолання перешкод.

Тому значну роль у гальмуванні розвитку креативності та особистісної індивідуальності займають навчальні установи, а саме традиційна форма передачі та отримання знань. Це відбувається тому, що креативні молоді люди відчувають дискримінацію спочатку в школі, а після і в вузі через всіляку уніфікацію програм, орієнтацію навчання на середнячка, жорстких вимог до поведінки молодої людини, через неприйняття педагогами такого студента. Викладачі, не схвально відгукуються про таких студентах, вважають їх «вискокками», демонстративними і впертими і т.п.

З іншого боку креативні молоді люди чинять опір роботі по шаблонах, монотонності не тільки активно, а й пасивно, що сприймається педагогами як лінь, упертість, а часом і дурість. Саме цим пояснюються такі парадокси, що традиційні шкільні «відмінники», тобто учні, які звикли працювати ретроградно, по заданим методикам, в дорослому житті програють у конкурентній боротьбі своїм однокласникам - «трієчникам».

Такі дослідники творчої обдарованості й креативності, як Дж. Фрімен [8], Н.Б. Шумакова [9], Є.І. Щелбанова, показали, що традиційне навчання стримує розвиток обдарованих дітей, для повного розкриття їх потенціалу необхідні спеціальні модифікації програм і методів навчання відповідно до їх психологічних особливостей (видом і рівнем обдарованості, інтересами, мотиваційно-особистісними характеристиками). Інакше кажучи, ефективність програм залежить від їх відповідності потребам і можливостям цієї категорії осіб.

«Право на самовираження і на вільний розвиток особистості не повинно бути привілеєм обраних, воно належить усім ... Люди народжені для творчості - це їх багатство, право і основа долі», - вважає П. Вайнцвайг [2, С.72]. Творчість - це відродження, вічне джерело молодості; творчість надає свіжість, оригінальність і значимість всьому, чим ми займаємося, про що думаємо й відчуваємо. Навіть саму рутинну, сумну роботу можна робити творчо. П. Вайнцвайг наводить як приклад людину, яка креативно підійшла до такої монотонної діяльності як щоденна поїздка на роботу і назад. Для цього вона написала на листках паперу різні маршрути, і кожен день навмання витягала один з варіантів. Таким чином, вона зробила рутинну процедуру цікавою та

пізнавальною.

Креативність - це така якість, яка не дається людині раз і назавжди, вона піддається розвитку в будь-якому віці, але найбільш активно в період дитинства і юності. Так Н.В. Маркіна [6] посилаючись на експеримент, який проходив в Інституті мозку людини РАН, зазначає, що креативність підвищується при відповідному тренуванні. В ході дослідження «групу піддослідних тренували протягом двох тижнів, пропонуючи їм вирішувати творчі завдання. Зокрема, вони повинні були придумувати імена, назви, слогани і т. п. З плином часу вони все краще і краще справлялися із завданнями, причому, оскільки завдання кожного разу були новими, очевидно, що це результат не навчання, а розвитку творчих здібностей. Відбувалися і об'єктивні зміни: у міру тренування креативності у випробовуваних посилювався альфа-ритм в лобових долях мозку.

Під час досліджень в Інституті Мозку Людини РАН професорами Н. П. Бехтеревою і С. В. Медведєвим експериментально було доведено, що в процесі творчої діяльності найбільш активна роль належить заднім відділам обох лобових часток (які в звичайному житті мало активні); виявлено також специфічну участь правої лобної ділянки у встановленні різних рівнів складності творчості. Саме в моменти творчої активності людина використовує більше 10% можливостей мозку, чим досягається креативність і неординарність прийнятих нею управлінських рішень.

До недавнього часу однією з основних проблем здоров'я, і в першу чергу психічного, була проблема не відновлення нервових клітин мозку. Але Н.П. Бехтерева довела, що головне не в кількості клітин а в їх унікальних функціональних властивостях, завдяки яким мозок здатний не тільки зберігати свою гнучкість, але і розвивати її в різному ступені в будь-якому віці, а особливо в дитячому та юнацькому. [6].

Дослідники педагоги і психологи співвідносять креативність як творче ставлення до життя з характеристиками особистості зрілої, відповідальної, емоційної, здатної конкурувати в професійній та особистісній сфері (І. Б. Дерманова, Є.П. Ільїн, М.А. Крилова, О.В. Щербакова). Високою конкурентоспроможністю володіють особистості, які реалізували свій потенціал, в повну силу розкрили свої можливості, тобто, за визначенням А. Маслоу, у яких креативність виступає побічним продуктом їх розвитку (А. Маслоу, К. Роджерса). А по експерименту фізіологів

видно, що творчі здібності та креативність можна і потрібно розвивати в будь-якому віці.

Таким чином, розвиток креативності сприяє зростанню психологічної гнучкості людини, а гнучкість, в свою чергу, впливає на рівень конкурентоспроможності особистості. Резюмуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що конкурентоспроможність - соціально орієнтована система здібностей, властивостей і якостей особистості, що характеризує її потенційні можливості у досягненні успіху (у навчанні, в професійній і непрофесійній життєдіяльності), визначальна адекватна індивідуальна поведінка батьків у динамічно змінюваних умовах, забезпечує внутрішню упевненість у собі, гармонію з собою і навколишнім світом. Щоб сформувати такі соціально орієнтовані якості особистості необхідні нові, інноваційні зі своєї сутністю умови, які у традиційно функціонуючій системі вищої освіти створити не вдається.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підготовка нового покоління конкурентоспроможних майбутніх фахівців є важливою складовою підвищення конкурентоспроможності держави. Це означає, що виховання і саморозвиток конкурентоспроможності особистості є сьогодні однією з провідних завдань розвитку країни, що свідчить про актуальність даної проблеми. Слід відзначити, що в сучасних умовах вимоги суспільства до вищої школи різко зросли, що зумовило, виникнення потреби у педагогів в спеціальних програмах і методиках підготовки конкурентоспроможного студента. Найбільш важливими психологічними умовами розвитку креативності студентів є: різноманітна творча активність в мотиваційному, емоційному, когнітивному, комунікативному, діяльнісному та духовно-моральному аспектах з урахуванням психологічних особливостей юнацького віку; творче розвиваюче середовище; спрямованість програми на розвиток цілісної, конкурентоспроможної, творчої особистості студента.

Аналіз сучасного етапу розвитку нашої країни і наукової літератури з проблеми дослідження виводить нас на протиріччя між реальною потребою суспільства в конкурентоспроможних фахівцях і недостатньою розробкою у вітчизняній педагогічній психології методології формування та творчого саморозвитку конкурентоспроможності особистості в виховній системі вузу. Тому перспективи подальшого дослідження вбачаємо саме у вивченні вищеозначеної проблеми.

Список використаних джерел

1. Андреев В.И. Педагогика. Учебный курс для творческого саморазвития /В.И.Андреев 3-е изд. — Казань: Центр инновационных технологий, 2012. — 608 с.
2. Вайнцвайг, П. Десять заповедей творческой личности / П. Вайнцвайг. - М.: Прогресс, 1990.-192 с.
3. Ильин, Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е. П. Ильин. - СПб. : Питер, 2009. - 434 с. : ил. - (Мастера психологии).
4. Журавлев, В. А. Креативное мышление, креативный менеджмент и инновационное развитие общества [Текст] / В. А. Журавлев // Креативная экономика. - 2008. - № 5. - Ч. 2. - С. 51-55.
5. Макгирт, Э. Как не утонуть в потоке информации / Э. Макгирт // Большой бизнес.-2006.-№6(32).
6. Маркина, Н. В. Загадки и противоречия творческого мозга / Н. В. Маркина // Химия и жизнь. - 2008. - № 11. - С. 39-46.
7. Маслоу, А. Г. Дальние пределы человеческой психики : пер. с англ. / А. Г. Маслоу; вступ, ст. Н. Н. Акулиной. - СПб. : Евразия, 1997. - 140 с.

8. Фримэн, Д. Ваш умный ребенок : перевод / Д. Фримэн. - М. : Семья и школа, 1996. - 192 с. - (Школа для родителей).
9. Шумакова, Н. Б. Междисциплинарный подход к обучению одаренных детей / Н. Б. Шумакова // Вопросы психологии. - 1996. - № 3. - С. 34-43.

Статья посвящена изучению психологических условий развития творческой конкурентоспособной личности студента вуза. Определена актуальность проблемы исследования, уточнена и конкретизирована психологическая сущность понятий «конкуренция», «конкурентоспособная личность» и «креативность»; обнаружены интегральные характеристики конкурентоспособной личности, в частности: высокий уровень работоспособности; стремление к качественному конечного результата; стрессоустойчивость, способность преодолевать трудности; творческое отношение к делу, труду; стремление к профессиональному самосовершенствованию; способность к принятию ответственных, порой рискованных решений; коммуникабельность, способность к кооперации, сотрудничеству, сотворчеству; способность к быстрому освоению нового дела; способность к самообразованию, самореализации, саморазвития.

В статье выделены основные психологические условия и факторы, определяющие эффективность творческого развития конкурентоспособной личности студента в образовательном процессе вуза. Наиболее важными психологическими условиями развития креативности студентов являются: разнообразная творческая активность в мотивационном, эмоциональном, когнитивном, коммуникативном, деятельностном и духовно-нравственном аспектах с учетом психологических особенностей юношеского возраста; творческая развивающая среда; направленность программы на развитие целостной, конкурентоспособной, творческой личности студента.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособная личность, креативность, творческая личность.

The study of the psychological conditions of competitive and creative personality of student of higher educational establishment has been considered in the article. The relevance of the study has been defined, the psychological nature of the concepts of "competition", "competitive person" and "creativity" have been clarified and specified; an integral characteristics of competitive personality have been determined, in particular: high efficiency; commitment to high-quality final result; stress, ability to overcome difficulties; creative approach to cases and labor; the desire of professional self-improvement; capacity for making responsible and sometimes risky decisions; communication skills, capacity for cooperation, collaboration, co-creation; ability to rapid development of new business; ability to self-education, self-realization, self-development.

The article highlights the main psychological conditions and factors that determine the effectiveness of competitive and creative personality of student in the educational process of the university. The most important psychological conditions of creativity development of students are: a variety of creative activity in the motivational, emotional, cognitive and communicative, active, spiritual and moral aspects considering psychological characteristics of adolescence; creative developmental environment; orientation program for the development of an integrated, competitive and creative personality of student.

Key words: competition, competitive personality, creativity, creative personality.

УДК 371.13

Комар Ольга Анатоліївна

доктор педагогічних наук, професор,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

ОРГАНІЗАЦІЯ ТРЕНІНГОВИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗАСВОСННЯ СТУДЕНТАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

На основі науково-теоретичного аналізу джерел у статті подається трактування сутності дефініції «тренінг» як однієї з форм засвоєння інтерактивних технологій навчання та його особливості у порівнянні з традиційними формами. Автор детально описує методіку організації та проведення тренінгового заняття. До основних положень організації тренінгу він відносить: працювати в комфортних умовах; отримувати інформацію самому і не заважати отримувати інформацію іншим у зручний для кожного спосіб; відверто, без побоювань висловлювати свої думки; дозволити собі спонтанні, попередньо не зважені ретельно вислови, що наблизитиме тренінг до реального життя; бути впевненим, що надана ним інформація буде використана тільки в інтересах учасників. У статті подано структуру тренінгового заняття, наводиться фрагмент такого заняття із курсу «Методики навчання освітньої галузі «Математика» з теми «Методика вивчення нумерації в центрі «Десяток». Автором наголошується на тому, що тренінгові заняття проводяться у невимушеній обстановці, з позитивним настроєм.

Ключові слова: тренінг, тренінгові заняття, структура тренінгового заняття, правила тренінгового заняття.